

ergo non probat ordinationem verum esse sacramentum.

R. Dist. conseq. Non probat... seorsim sumpta, *conq.*; cum adjunctis considerata, *nego conseq.* Etenim omnis manuum impositio non est Ordinis sacramentum: id nemo inficiatur: sed ubi dat potestatem munia ecclesiastica obeundi, ut in textibus a nobis allatis, verum est sacramentum. Ergo.

Dices 3°: Gratia quam memorat Apostolus, ad discipulum suum scribens, est gratia gratis data, siquidem addit, *quæ data est tibi per prophetiam*; id est, ad prophetandum. Ergo.

R. Nego ant. Gratia enim quæ est in te, quæ data est tibi, quæ resuscitanda est, est necessario gratia gratum faciens: hæc quippe simpliciter dici non possent de gratia pure externa, v. g., de dono prophetandi quod habuit Balaam. Ergo.

Nihil vetat autem quin Timotheus gratias gratis datas, v. g., donum prophetiæ, simul cum gratia sacramentali Ordinis susceperit.

Cæterum, verba nobis objecta, *quæ data est tibi per prophetiam*, donum prophetiæ non significant, sed adimplerionem quorundam sermonum quibus prænuntiatum fuerat, sive divinitus, ut probabilius, sive tantum humanitus, Timotheum ad officium episcopatus idoneum esse et sic ordinandum: quæ interpretatio sequentibus ad eundem Timotheum verbis bene congruit: *Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee, secundum præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam*, I Tim. 1, 18. Ergo.

Si B. Petrus vocet fideles *regale sacerdotium* (I Epist. 2, 9) et B. Joannes dicat eos effectos esse *regnum et sacerdotes* (Apoc. 1, 6), hæc verba sensu spirituali et figurativo sumenda esse constat e contextu et e sanctis Patribus qui iisdem sæpe uti sunt verbis.

Nota. Concludendum est igitur sacramentum Ordinis existere in Ecclesia, non vero sequitur singulos ordinationis ritus veri sacramenti rationem habere: hoc expendemus infra.

CAPUT SECUNDUM.

DE VARIIS ORDINIBUS SPECIATIM CONSIDERATIS.

De fide est plures existere ordines in Ecclesia, sacram hierarchiam constituentes, scilicet episcopatum, presbyteratum et saltem diaconatum; quod Concil. Trid. sic definit, sess. 23, can. 6: « Si quis dixerit in Ecclesia catholica non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat ex episcopis, presbyteris et ministris; anathema sit. »

Imo de fide est dari etiam ordines majores et ordines minores, ut definit idem Concil., can. 2: « Si quis dixerit, præter sacerdotium, non esse in Ecclesia catholica alios ordines, et majores et minores, per quos, velut per gradus quosdam, in sacerdotium tendatur; anathema sit. »

Septem in Ecclesia Latina, ab altissima antiquitate, numerantur ordines, seu ministrorum classes, scilicet ostiarii, lectores, exorcistæ, acolythi, subdiaconi, diaconi et presbyteri, ut constat 1° ex epistola S. Cornelii papæ, anno 252, ad Fabianum Antiochenum scripta, in qua varios clericos Romæ existentes in initio schismatis Novatiani numerans, ait esse quadraginta et quatuor presbyteros, septem diaconos, septem subdiaconos, quadraginta et duos acolythos, quinquaginta et duos exorcistas, lectores et ostiarios, *Euseb. Hist. l. 1, cap. 43.* 2° Ex concilio Cart. IV, anno 398 celebrato, in quo, a canone 3 ad 9 inclusive, septem referuntur ordines et ritus eos conferendi. 3° Ex concilio Trid., sess. 23, cap. 2, dicente: « Non solum de sacerdotibus, sed et de diaconis sacræ Litteræ apertam mentionem faciunt, et quæ maxime in illorum ordinatione attendenda sunt, gravissimis verbis docent; et ab ipso Ecclesiæ initio sequentium ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria, subdiaconi scilicet, acolythi, exorcistæ, lectoris et ostiarii, in usu fuisse cognoscuntur, quamvis non pari gradu. »

Nihilominus unicum esse Ordinis sacramentum omnes fatentur; quia, ut ait *S. Th.*, in 4 sentent., dist. 24, q. 2, art. 1: « Tota plenitudo hujus sacramenti est in uno » ordine, scilicet sacerdotio; sed in illis est quædam participatio ordinis, et ideo omnes ordines sunt unum » sacramentum. »

Olim psalmistæ seu cantores, et laborantes, id est fossarii, inhumandis corporibus destinati, speciali cæremonia consecrabantur, et inter clericos quandoque annumerabantur, ratione officii ecclesiastici, sicut etiam nunc cantores in officiis Ecclesiæ cum clero gradiuntur, et iisdem vestibus induuntur. Sed nunquam habiti sunt ut clerici, nec cæremonia qua ad officium istud deputabantur, æstimata est ordinatio proprie dicta.

Certum est nunc apud Græcos quatuor tantum numerari ordines, scilicet sacerdotium, sub quo nomine intelligitur etiam episcopatus, diaconatum, subdiaconatum et lectoratum: an olim tres alios minores ordines agnoverint Græci, disputant auctores: negat doctissimus *Morinus*: affirmat non minus doctus *Scheelstrate*. Controversiam eruditis definiendam relinquimus.

Ordines dividuntur in majores et minores: majores quibus homo irrevocabiliter ministerio altaris consecratur, sunt presbyteratus, diaconatus et subdiaconatus; minores vero, sic dicti quia eos suscipiens non manet irrevocabiliter Deo consecratus, sunt quatuor alii inferiores.

Hic non memoramus episcopatum, qui est plenitudo sacerdotii, et de quo infra dicturi sumus.

Cum, e Pontificali, tonsura clericalis omnibus ordinibus præmittenda sit, dicemus 1° de illa, 2° de quatuor minoribus ordinibus, 3° de subdiaconatu, 4° de diaconatu, 5° de sacerdotio, et 6° de episcopatu.

ARTICULUS PRIMUS.

DE TONSURA CLERICALI.

1° Tonsura, a verbo *tondeo*, idem significat ac cæsiō, quia capilli cæduntur, et quoniam in formam coronæ

cædi vel tonderi debent, tonsura vocatur etiam corona. Dicitur in Pontificali prima tonsura, quia capilli prima vice in forma coronæ tondentur, et frequenter postea tondendi vel radendi erunt, ut corona semper appareat.

2° *P. Martène*, l. 1, cap. 8, art. 7, et plerique theologi affirmant primam tonsuram non esse ordinem, sed ecclesiasticam cæremoniam antiquissimam ordinibus præmittendam. Verum multi canonistæ volunt eam ordinem proprie dictum et indelebilem imprimere characterem, vi cujus nunquam iteranda est, etiamsi illicite, modo valide, collata fuisset. Sic cong. Concilii et Episc. pluries consultæ constanter responderunt, referente *Fagnan*, in part. 2 Decretal., p. 260.

3° *P. Morinus* contendit et probat (de Ordin. 3 part., exercit. 15, c. 3) eam per quinque priora sæcula a primo ordine separatam non fuisse, adeo ut nullus fuerit clericus nisi saltem ostiarius: deinde quandoque separabatur, et versus annum septingentesimum ab omni ordine separari cœpit, et hanc fuisse occasionem narratur: parentes filios suos impuberes officii ecclesiasticis consecrabant et episcopis instituendos offerebant; episcopi eos in eadem domo educandos instruendosque curabant, et solam tonsuram illis cum veste clericali conferebant. Longo post tempore, quod in pueris fiebat, in adultis usurpatum est; sicque tonsura clericalis omnibus, sive adultis, sive pueris, separatim collata est.

4° Dispositiones ad tonsuram requisitas sic Concil. Trid. exprimit, sess. 23, de Reform. cap. 4: « Prima » tonsura non initientur qui sacramentum Confirmationis non susceperint, et fidei rudimenta edocti non » fuerint, quique legere et scribere nesciant, et de quibus probabilis conjectura non sit eos, non sæcularis » judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum » præstent, hoc vitæ genus elegerint. »

5° Constat apud omnes Confirmationem primæ tonsuræ præmittendam esse, saltem sub veniali: plures aiunt sub mortali, sed communius docetur hanc omissionem cul-

pam venialem non excedere, et eo sensu mandatum concilii Trid. intelligendum esse : vide *S. Ligorium*, l. 6, n. 183.

6° Qui ad primam tonsuram se præparant, tenentur habere animum clericandi, id est, vitam clericalem ducendi; alioquin concilii Trid. mandato contrairent, et ubi solemniter profitentur, ante Pontificem, se Deum habituros suam portionem et hæreditatem, ipsi mentirentur. Qui ergo prudenter judicare non possunt se ad statum clericalem vocatos esse, tonsuram tuta conscientia suscipere nequeunt.

7° Prima tonsura initiati, habitum clericalem et tonsuram deferre tenentur, ut fusius infra dicemus.

8° Pluribus olim gaudebant privilegiis, videlicet 1° privilegio fori, quo a jurisdictione sæculari eximebantur, et solis iudicibus ecclesiasticis pro actibus suis erant subjecti; 2° privilegio immunitatis a tributis; 3° privilegio canonis, quo scilicet percipientes clericum excommunicatione majori ipso facto innodantur, et 4° privilegio seu facultate beneficia ecclesiastica obtinendi ac possidendi. Solum nunc, saltem apud nos, remanet privilegium canonis, de quo alibi disseremus, nempe in Tractatu *de Censuris*.

Notandum vocem *cleri*, a qua venit *clericus*, idem significare ac vox græca *κληρος*, id est *sors*, quia clerus (*clergé*) est sors Domini, sicut olim tribus Levi; vel quia Dominus est sors et portio cleri, ut profitentur clerici tonsuram suscipiendo, dicentes : *Dominus pars hæreditatis meæ*, etc.

Quæritur an tonsura monachalis suppleat tonsuram clericalem, ita ut monachus in clerum admittendus, nova non indigeat tonsura.

R. negative. Licet enim religiosi professi, aliquo sensu sint de foro ecclesiastico, non tamen vere clerici, nisi acceperint tonsuram ab abbate pontificalibus gaudente, et juxta ritum in Pontificali præscriptum. Sic anno 1846 tres responderunt doctores Romani hac de re ex parte nostra consulti. Vide *Martene, de Antiq. Monach. ritibus*,

t. IV, p. 683; *Calmet, Commentaire sur la règle de S. Benoît*, t. I, p. 122 et 123.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE QUATUOR MINORIBUS ORDINIBUS.

In duplici paragrapho dicemus 1° de minoribus ordinibus in genere, et 2° de minoribus ordinibus separatim.

§ I. — De minoribus ordinibus in genere.

Prima occurrens quæstio est an minores ordines vera sint sacramenta : affirmant *S. Th.*, *S. Bonaventura*, *P. Soto*, *Melchior Canus*, *Bellarminus*, *Valentia*, *Hallier*, *Cabassut*, *Billuart*, qui dicit hanc sententiam esse communiorum et probabiliorem, etc.

Negant vero *Mugister Sententiarum*, *P. Goar*, *Morinus*, *Juénin*, *Tournely*, *Witasse*, *Habert*, *L'Herminier*, *Collet*, etc.

Tota difficultas est, ut notat *Bened. XIV*, de Synodo dioces., l. 8, cap. 9, n. 6, an illi ordines a Christo fuerint instituti, an vero ab Ecclesia : si prius, vera esse possunt sacramenta; si posterius, rationem veri sacramenti non habent.

Qui priorem tuentur sententiam, hac præcipue nituntur ratione, scilicet regula *S. Aug.*, *Quod universa tenet Ecclesia*, etc.; semper enim et ubique, saltem in Ecclesia Latina, exstiterunt ordines minores, nec reperimus eos conciliis institutos : ergo non nisi Apostolica auctoritate traditos rectissime credimus, ac proinde merito concluditur eos esse sacramenta, seu rationem veri sacramenti habere.

Posterioris opinionis defensores dicunt : 1° non constare minores ordines, licet antiquissimos, ab Apostolis descendere. 2° Etsi ab Apostolis descenderent, non ideo certum esset eos a Christo fuisse institutos. 3° Etiam si concederetur eos a Christo fuisse institutos, non adhuc constaret illos rationem sacramenti habere, quia velut cæremoniæ, sicut lotio pedum, institui potuissent; etenim

in ritu eos conferendi, nihil gratiæ productionem clare ostendit : manus non imponuntur, Spiritus sanctus non promittitur, non annuntiatur. Ergo.

In hac igitur difficillima controversia manere debemus dubii, quamvis posterior sententia probabilior nobis videatur. Unde concludendum est, 1° ordinandum ad hos ordines cum peccato mortali accedentem, mortaliter peccare, non solum quia divinæ Eucharistiæ sacramentum suscepturus est, ut fit ordinarie, sed etiam quia periculo sacramentum vivorum indigne recipiendi se exponit.

2° Cum minores ordines sint gradus quibus ad majores ascendendum est, nullus ad eos admitti potest, nisi spes fundata affulgeat quod majoribus futurus sit idoneus.

3° In primis Ecclesiæ sæculis, quicumque in minoribus ordinibus erant constituti, functiones ordinis sui proprias singulis diebus dominicis aut festivis exercebant, sicut diaconi et subdiaconi. Decursu temporum mos ille obsolevit. Concilium Trid., sess. 23, de Reform. cap. 17, hortatur prælatos et illis præcipit, ut, quantum commode fieri possit, hujusmodi functiones curent restituendas; sed illud decretum nullum ferme obtinuit effectum, ita ut officia minoribus ordinibus olim propria, nunc a presbyteris, a diaconis, a subdiaconis, a simplicibus clericis vel etiam a laicis exercentur.

§ II. — De minoribus ordinibus in specie.

Quatuor minores ordines numerantur, ut diximus, et in Pontificali vocantur officium ostiariorum, officium lectorum, officium exorcistarum et officium acolythorum.

De Ostiariis.

Ostiarii erat januas ecclesiæ aperire et claudere, indignos ab illa arcere, videlicet ethnicos, excommunicatos, interdictos, energumenos, flagitiosos et publice pœnitentes; vestes sacras, fidelium deposita et omnem ecclesiæ suppellectilem custodire : ideo ad conferendum hunc ordinem pontifex tradit omnibus claves ecclesiæ, quas successive manu dextra tangunt, dicendo : *Sic agite, quasi*

reddituri Deo rationem pro iis rebus quæ his clavibus recluduntur. Concil. Carth. IV, can. 9.

Statim archidiaconus ducit eos ad portam ecclesiæ, ut functiones ordinis sui incipientes, eam claudant et aperiant : his etiam tradit campanulam quam leviter pulsare debent. Hæc circumstantia in concilio Cart. IV non reperitur, et ultra septingentos annos non ascendit; *Conf. d'Angers*, 1 part. : etenim campanæ ante octavum sæculum non fuerunt in usu : alio igitur signo fideles ad ecclesiam vocabantur.

Illi ostiariorum officia nunc laicis fere ubique committuntur; laici autem sic dicuntur a verbo græco λαός, *populus.*

De Lectoribus.

Lectorem enim oportebat legere ea quæ episcopus erat explicaturus, lectiones in officio publico cantare, panem et fructus novos benedicere, catechismum pueros et catechumenos docere : nunc benedictiones panis et fructuum novorum sacerdotibus reservantur.

Lectiones a simplicibus clericis et etiam a laicis cantantur; omnes clerici, in quocumque gradu constituantur, a paroco committi possunt ad legendum in ecclesia et ad catechizandum, quamvis id frequenter non expediat. Ita fert usus ubique receptus.

Sic episcopus nunc confert ordinem : tradit ordinandis codicem de quo lecturi sunt, dicens : *Accipite, et estote verbi Dei relatores, habituri, si fideliter et utiliter impleveritis officium vestrum, partem cum iis qui verbum Dei bene administraverunt ab initio,* Concil. Cart. IV, can. 8, et Pontif.

De Exorcistis.

Exorcismus est sollemnis adjuratio juxta formam ab Ecclesia institutam, contra dæmones. Tripliciter Ecclesia adhibet exorcismos; scilicet, 1° circa corpora a dæmone obsessa; 2° circa animas per peccatum, præsertim originale, dæmonis imperio subjectas; 3° circa res inanimatas

quibus dæmones ad nocendum hominibus uti possunt.

Exorcistarum ministerium est 1° dæmones a baptizatorum et catechumenorum corporibus, nominis Dei invocatione, manuum impositione et exorcismis ab Ecclesia approbatis expellere; 2° ea quæ ad benedicendam aquam lustralem necessaria sunt præparare; 3° episcopo vel sacerdoti exorcismos agenti assistere; 4° sacerdotem, dum populum aqua benedicta aspergit, comitari, vasculum aqua plenum præferens.

Omnes exorcismi solis nunc reservantur sacerdotibus. Qui autem sunt primi generis fieri vel exerceri non possunt, sine speciali licentia episcopi, propter abusus hinc facile orituros, si nempe naturales infirmitates pro diabolicis operationibus astimarentur, atque caremonia Ecclesiæ incredulorum ludibrio exponerentur.

Ordo exorcistarum sic confertur: pontifex tradit omnibus librum in quo scripti sunt exorcismi, vel Pontificale aut Missale, dicens: *Accipite et commendate memorie, et habete potestatem imponendi manus super energumenos, sive baptizatos, sive catechumenos.* Concil. Carth. IV, can. 7.

De Acolythis.

Acolythus, juxta vim nominis græci, idem est ac famulus et pedisequus. Ipsius officium est diaconum et subdiaconum inter missarum solemniam comitari, iisque servire: debent insuper acolythi cereos accendere, eos intra officium deferre, vinum et aquam ad ministerium præparare. Proximus igitur ad divinorum mysteriorum celebrationem concurrunt, ideoque ordo eorum cæteris ordinibus minoribus excellentior est.

Sic confertur: Episcopus tradit omnibus candelabrum cum candela extincta, et dicit: *Accipite cerofarium cum cereo, ut sciatis vos ad accendenda Ecclesiæ luminaria mancipari, in nomine Domini.*

Similiter tradit eis urceolum vacuum dicens: *Accipite urceolum ad suggerendum vinum et aquam in Eucharistiam*

sanguinis Christi, in nomine Domini. Conc. Carth. IV, can. 6.

Confertur per candelabri cum cereo et urceoli vacui traditionem, cum prolatione ab episcopo verborum in concilio Carth. IV, can. 6, et in Pontificali expressorum;

COROLLARIUM.

Ergo materia quatuor minorum ordinum, prout apud Latinos conferuntur, est porrectio instrumentorum quæ memoravimus; alia enim, in ritu usitato, assignari non potest. Apud Græcos vero in collatione lectoratus, qui solus agnoscitur, manus imponuntur et nullum præbetur instrumentum.

Disputant theologi circa instrumentorum tactum, requirentes an physicus esse debeat, vel an moralis sufficiat.

Plures affirmant contactum moralem, in eo consistentem ut ordinandus aliquo signo manifestet se instrumentum oblatum acceptare, sufficere; nam, in rebus humanis, qui aliquo sensibili signo manifestat se rem sibi porrectam acceptare, eam revera valide acceptat sine physico contactu. Alii vero communius contactum physicum requirunt, quia eum tangendi modum supponere videntur verba formæ *Accipe* vel *Accipite*, etc. Qui tamen duabus clavibus præsentatis, unam solummodo tangeret, turbari non deberet.

Forma autem istorum ordinum sunt verba quæ episcopus porrigendo instrumenta pronuntiat.

ARTICULUS TERTIUS.

DE SUBDIACONATU.

Subdiaconus, græce *υποδιακονος*, sic vocatur, quia diacono est inferior illique in ministerio altaris servire debet.

1° Certum est hunc ordinem, antiquissimum quidem et in primis Ecclesiæ temporibus sæpe memoratum, diu apud Latinos inter minores ordines computatum fuisse;

quoties enim veteres de sacris ordinibus loquuntur, presbyteratum et diaconatum numerant, de subdiaconatu vero silent. Urbanus II in concilio Beneventino, cui anno 1091 præfuit, ait: « Nullus in episcopum eligatur, nisi qui sacris ordinibus religiose vivens inventus est: sacros autem ordines dicimus diaconatum et presbyteratum; » *Labbe*, t. 10. Ergo tunc subdiaconatus nondum erat ordo sacer. *Petrus Cantor*, anno 1197 defunctus, a doctissimo *Menardo* nota 724 in Sacramentarium *S. Greg.* citatus, hæc habet: « De novo institutum est subdiaconatum esse sacrum ordinem. » Communiter tenetur illum ab Innocentio III, in fine duodecimi sæculi, cathedram B. Petri occupante, ad dignitatem ordinis sacri elevatum fuisse, quod vetus Pontificale Parisiense expresse testatur his verbis: *Subdiaconatus ex institutione Innocentii III est ordo sacer.*

2° Qui opinantur minores ordines esse sacramenta, contendunt subdiaconatum rationem veri sacramenti habere, atque gratiam sanctificantem ex opere operato producere. Inter eos qui dignitatem sacramenti minoribus ordinibus detrahunt, quidam subdiaconatum ad sacramentum Ordinis pertinere arbitrantur, ut *Medina*, *Vasquez*, *Navarrus* et card. *Bona*. Cæteri vero eum non magis sacramentum esse quam minores ordines contendunt, iisdemque nituntur rationibus supra expositis: etenim nulla fit mentio subdiaconatus in libris sacris; nulla definitio Ecclesiæ eum velut sacramentum exhibet; per multa sæcula inter minores ordines reputatus est; in illius ritu apud Latinos usitato nihil gratiæ productionem et Spiritus sancti infusionem denotat: ergo saltem valde probabile est illum reipsa sacramentum non esse.

3° Materia subdiaconatus est porrectio calicis vacui cum patena superposita, quæ ab ordinando simul tangi debent; sic enim statuitur in concilio Carthaginensi IV, can. 5, et sic expresse habet *Engenius IV*, in Decreto ad Armenos: « Subdiaconatus confertur per calicis vacui cum patena vacua superposita traditionem. » Probabilius videtur necessarium esse ut hæc vasa sint conse-

crata; quia ministerium subdiaconi totum est circa vasa ecclesiastica, ac proinde consecrata. *S. Ligorius*, l. 6, n. 747. Forma autem sunt verba quæ episcopus simul pronuntiat, dicens: *Videte cujus ministerium vobis traditur: ideo vos admoneo ut ita vos exhibentis, ut Deo placere possitis*: et forte, ut quidam volunt, oratio quæ in Pontificali sequitur.

4° Ordinandi postea simul tangere debent, præsentante archidiacono, urceolos cum vino et aqua, ac bacile cum manutergio: sed ille contactus, licet in canone 5 concilii Carth. IV præscriptus, ad materiam hujus ordinis essentialem non pertinet, 1° quia hæc instrumenta ab episcopo non exhibentur, 2° quia nulla proferuntur verba.

5° Quidam voluerunt porrectionem libri Epistolarum et verba ei correspondentia de essentia subdiaconatus esse, sed immerito; hæc enim circumstantia in collatione istius ordinis nunc usitata, olim erat inaudita, et vix a quadringentis annis existit.

6° A fortiori, impositio singularum vestium, nempe amicti, manipuli et tunicæ, non habenda est ut essentialis, sed ut mere cæremonialis, nec etiam est antiqua. *P. Martène* ostendit, t. II, eam ultra quingentos annos non ascendere.

7° Apud Græcos subdiaconatus per manuum impositionem cum prolotione quorundam verborum confertur, et alia non assignatur materia aut forma. Hinc gravis deducitur ratio concludendi hunc ordinem rationem veri sacramenti non habere, quia ejus materia et forma eadem esse deberent, saltem quoad substantiam, apud Græcos et Latinos.

8° Subdiaconorum officia sunt: 1° diacono in altaris ministerio ministrare; 2° vinum, panem, lintea et cætera ad Sacrificium necessaria præparare; 3° epistolam in missa solemniter cantare; 4° aquam in calicem fundere; 5° aquam similiter celebranti ad lavandum manus præstare; 6° per primam partem Orationis dominicæ patenam elevatam tenere; 7° calicem purificare et cooperire; 8° pacem ab altari in chorum deferre; 9° crucem in

processionibus portare; 10° corporalia, pallas et purificatoria lavare.

9° Per plurima sæcula subdiaconus diacono quidem serviebat, sicut hodie, sed ad altare non ascendebat, nec appropinquabat, nec oblationes fidelium in illud ponebat, eas vero diacono remittebat, nec epistolam cantabat, et etiamnum hæc apud Græcos non facit.

ARTICULUS QUARTUS.

DE DIACONATU.

Diaconi vocabulum, a verbo græco διακονειν, ministrare, idem significat ac minister, quia proprium munus ejus est episcopo et sacerdoti solemniter celebranti servire: ideo dicitur etiam levita, quia diaconi in nova Lege locum levitarum antiquæ Legis tenent. Tria hic nobis inquirenda sunt, 1° an diaconatus sit sacramentum, 2° quæ sit ejus materia et forma, et 3° quæ illius officia.

§ I. — An diaconatus sit sacramentum.

Non est certum de fide diaconatum esse veri nominis sacramentum, « quia, inquit *Bellarminus*, de sacramento Ordinis, cap. 6, non potest id evidentè deduci ex verbo Dei, scripto vel tradito, neque exstat ulla Ecclesiæ de hac re expressa determinatio. » Negaverunt *Durandus*, *Cajetanus* et *Maldonat*, et nunquam fuerunt damnati.

Communissima tamen est contraria aliorum theologorum sententia, hisque præcipue rationibus fundata: 1° ex Act. vi, 6, Apostoli primos ordinaverunt diaconos manus eis imponentes et orantes, ut illos in ministerio sacro sibi adjungerent: porro in hoc ritu reperiuntur conditiones verum sacramentum constituentes, scilicet signum sensibile, in manuum impositione; institutio Christi, quia omnino incredibile est Apostolos sibi adjunxisse ministros secundarios eosque sic solemniter ordinasse, nisi mandatum Christi habuissent; et tandem gratiæ productio, quæ manuum impositione atque oratione donatur. 2° concil. Trid., sess. 23, can. 2, ana-

themate percussit eos qui negaverint « in Ecclesia catholica esse hierarchiam, divina ordinatione institutam, » quæ constat ex episcopis, presbyteris, et ministris. » Per ministros intelligendi sunt saltem diaconi: porro hi ministri ordinatione divina ad sacram hierarchiam pertinent; quomodo autem ad sacram hierarchiam divina ordinatione pertinerent, si verum non susciperent sacramentum? Ergo. 3° Idem Concil. definit, can. 4 ejusdem sess., Spiritum sanctum per sacram ordinationem dari, et episcopos frustra non dicere: *Accipe Spiritum sanctum*: at episcopi in collatione diaconatus dicunt: *Accipe Spiritum sanctum*: ergo. 4° Constanti traditione diaconatus habitus est, apud Græcos et Latinos, ut ordo sacer ab Apostolis descendens, imò et ab ipsis clare usitatus: ergo a Christo institutus, et rationem sacramenti habens merito reputatur. 5° Denique sic universim sentiunt theologi. Ergo.

Neque objiciatur motivum cur B. Petrus proposuerit ut septem constituerentur diaconi, fuisse curam viduarum atque ministerium profanum, Act. vi, 1 et 2: nam ministerium istud aliud sublimius non excludebat ministerium, ut patet 1° exemplo B. Stephani, qui mysteria fidei Judæis ita prædicabat, *ut non possent resistere sapientiæ et spiritui qui loquebatur*, Act. vi, 10; et Philippi diaconi, *qui, descendens in civitatem Samaritæ, prædicabat illis Christum*, ibid. viii, 5, nec non credentibus Samaritanis Baptismum administravit; 2° multis etiam primorum temporum factis, quibus constat diaconos sacerdoti et episcopo celebranti serviisse, Eucharistiam distribuisse, etc. Ergo.

§ II. — Quæ sit materia et forma diaconatus.

1° Tria tantum assignari possunt ut materia hujus sacramenti, videlicet impositio manus, stolæ et dalmaticæ traditio, vel libri Evangeliorum porrectio.

2° Certum est stolæ et dalmaticæ traditionem haberi non posse ut materiam diaconatus essentialem; nam 1° in Actibus Apostolorum et in antiquissimis monu-

mentis nulla fit mentio, neque stolæ, neque dalmaticæ. 2° Dalmaticæ impositio locum non habet apud Græcos, et a quingentis annis tantum fieri solet apud Latinos. 3° In verbis quæ episcopus has vestes præbendo pronuntiat, nihil potestatem, ministerium aliquod aut gratiæ productionem indicat. Ergo.

3° Plures volunt solam libri Evangeliorum traditionem esse materiam hujus sacramenti essentialem : sic *S. Th.*, qui Suppl., q. 37, art. 5, ad 5um, ait : *In ipsa libri datione imprimatur character*; et post ipsum, *Bonacina, Vasquez*, etc. Præcipue nituntur 1° auctoritate *S. Doctoris*, et 2° auctoritate concilii Florent. quod, in Decreto ad Armenos, hæc habet : *Diaconatus vero per libri Evangeliorum dationem confertur.*

4° Multo plures contendunt impositionem manuum totalem esse istius sacramenti materiam, et sequentibus fulciuntur momentis. 1° In Actibus Apostolorum, ubi de ordinandis primis diaconis agitur, sola manuum impositio memoratur. 2° In religionis christianæ initio, liber Evangeliorum nondum existebat : ergo contactus ejus materia diaconatus esse non poterat. 3° Concil. Carthag. IV, can. 4, sic habet : « Diaconus cum ordinatur, » solus episcopus, qui eum benedicit, manum super caput illius ponat, quia non ad sacerdotium, sed ad » ministerium consecratur : » sola igitur manus impositio ut materia totalis assignatur. 4° Materia sacramenti eadem esse debet, saltem quoad substantiam, apud Græcos et Latinos : porro Græci sola manuum impositione semper usi sunt et adhuc utuntur. Ergo 4°.

Ad auctoritatem Decreti ad Armenos, respondent Eugenium IV non intendisse essentialitatem assignare, sed tradere ritum in Ecclesia Romana receptum, ut Armeni illum deinceps non ommitterent; de manuum impositione non loqui, quia sciebat eam ab ipsis non omitti. Et revera, concilium Florent., cui præfuit idem Pontifex, ordinationem Græcorum sola manuum impositione collatam approbavit. Ergo. *S. Th.* suam emittit opinionem nullis testimoniis Patrum innixam,

et in hoc, sicut in pluribus aliis punctis, deseritur.

5° Alii vero plures duplicem admittunt hujus sacramenti materiam, videlicet, manuum impositionem a Christo determinatam, et libri Evangeliorum porrectionem ab Ecclesia ex potestate a Christo sibi tradita assignatam, contenduntque hoc solum systema omnibus difficultatibus plene satisfacere. Verum hæc sententia doctrinæ, quam in Tractatu *de Sacramentis*, agendo de institutore Sacramentorum, tuitus sumus, minus congruit.

6° Alia singularis prodit opinio *P. Hardouin*, qui, in dissertatione de Successione episcoporum Anglicanorum, contra *P. Le Courrayer*, excogitavit Christum duplicem instituisse materiam ordinationis, unam pro Ecclesia Occidentali, nempe instrumentorum porrectionem, quam *B. Petro* tradidit, et alteram pro Ecclesia Orientali, scilicet, manuum impositionem, quam *B. Paulo* commisit. Illud vero systema, omnino novum, nullo Scripturæ aut traditionis fundamento innititur; e contra, plurima monumenta ex quibus requiritur impositio manuum in Ecclesia Occidentali prodire; ergo procul rejiciendum est.

7° Secunda sententia probabilior nobis videtur, et tamen cum in administratione sacramentorum pars tutior sit eligenda, libri Evangeliorum porrectio nunquam omitti debet, et omissa, supplenda foret, manuum impositionem non iterando.

8° Similiter iteranda non esset ordinatio sine manuum impositione facta, sed tantum supplendum quod omissum fuisset. Decretal. l. 1, tit. 16, cap. 3, in quo legitur : « Presbyter et diaconus cum ordinantur, manus impositionem tactu corporali (ritu ab Apostolis introducto) » recipiunt. Quod si omissum fuerit, non est aliquatenus » iterandum, sed statuto tempore ad hujusmodi ordines » conferendos, caute supplendum est quod per errorem » exstitit prætermissum. »

9° In opinione eorum qui manus impositionem ut materiam diaconatus essentialem habent, forma sunt hæc episcopi verba : *Accipe Spiritum sanctum ad robur, ad resistendum diabolo et tentationibus ejus* : vel proba-